

Ричард Уайзман

ПАРАНОРМАЛНОТО

**Защо виждаме неща,
които не съществуват**

София, 2014

Преводът е направен по изданието:
Professor Richard Wiseman
PARANORMALITY
Why We See What Isn't There
MACMILLAN

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

Copyright © 2011 by Richard Wiseman

© Светлана Кимпан, превод, 2014
© Издателство „Изток-Запад“, 2014

ISBN 978-619-152-431-0

**РИЧАРД
УАЙЗМАН**

**ЗАЩО ВИЖДАМЕ НЕЩА,
КОИТО НЕ СЪЩЕСТВУВАТ**

Превод от английски
Светлана Кимпан

Редактор
Милена Попова

На Джеф

Съдържание

Интерактивни знаци / 9

Един бърз тест, преди да започнем / 11

Въведение / 13

В което най-напред ще научим какво става, когато подложим на тест едно куче, набедено за екстрасенс, а след това ще започнем нашето пътешествие в един свят, където вероятно всичко ще ви се стори възможно, но нищо не е точно такава, каквото изглежда

1.

Предсказване на бъдещето / 23

Глава първа, в която ще се срещнем с мистериозния Г-н Д., ще посетим несъществуващия град Лейк Уобегон, ще разберем как можем да убедим напълно непознати хора, че знаем всичко за тях и ще открием кои сме в действителност

2.

Преживявания извън тялото / 63

Глава втора, в която ще се запознаем с опитите на някои учени да фотографират душата, ще видим как една гумена ръка може да ни разкрие истината за астралното летене, ще разберем как да напускаме тялото си и ще установим как мозъкът ни решава къде точно се намираме в момента

3.**Духът властва над материята / 97**

Глава трета, в която ще се опитаме да открием как един човек успя да заблуди целия свят, ще се научим да огъваме метал със силата на мисълта си, ще проведем разследване с гуру-учителите в Индия и ще разберем защо понякога не виждаме това, което се случва точно пред очите ни

4.**Беседване с мъртвите / 133**

Глава четвърта, в която ще се срещнем с две млади момичета, които са създали цяла нова религия, ще разберем какво се случва, когато най-великият учен на света се конфронтира с Дявола, ще се научим да комуникираме с несъществуващи духове и ще отрищим силата на подсъзнанието си

Антракт / 173

В който ще си починем от нашето пътуване, ще се срещнем със забележителния г-н Хари Прайс, ще пътуваме до остров Ман, за да разследваме една говореща мангуста, и накрая ще се озовем във Върховния съд

5.**Лов на духове / 183**

Глава пета, в която ще прекараме безценно време в компанията на една стара вещица, ще разберем защо изследователите на полтъргайсти разрушават една къща до основи, ще се срещнем с несъществуващия фантом от Ратклиф Уорф, ще се научим да виждаме духове и ще изследваме психологията на внушението

6.**Промиване на мозъци / 219**

Глава шеста, в която ще влезем в главата на най-прочутия в света четец на мисли, ще открием дали хипнозата може да ни накара да действваме против собствената си воля, ще проникнем в някои секти, ще се научим как да не допускаме да ни промиват мозъка и ще изследваме психологията на убеждаването

7.**Пророчества / 255**

Глава седма, в която ще разберем дали Ейбрахам Линкълн наистина е предсказал собствената си смърт, ще научим как да контролираме сънищата си и ще навлезем дълбоко в удивителния свят на науката за съня

Заключение / 287

В което ще разберем защо интересът към свръхестественото ни е в кръвта и ще съзерцаваме природата на чудото

Наръчник на мигновения супергерой / 293**Бележки / 304****Благодарности / 316**

Интерактивни знаци

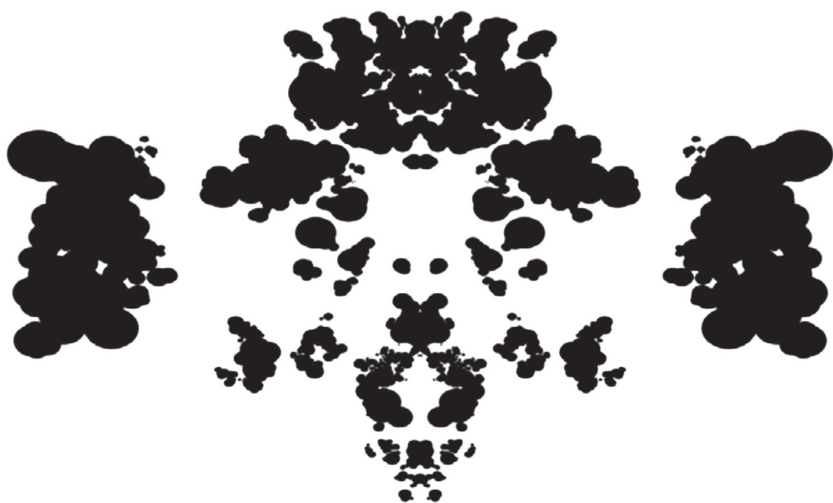
В някои глави на тази книга ще намерите следните фигури:

Те се наричат QR кодове (кодове за бърз отговор) и ви дават възможност да гледате кратки филми и аудиозаписи на мобилния си телефон. Просто отворете приложението за сканиране на QR кодове и насочете камерата си към кода; телефонът ви автоматично ще се свърже с допълнителното съдържание. Ако не разполагате със смартфон, онлайн адресът за този допълнителен материал е посочен под всеки код.

Един бърз тест, преди да започнем

В тази книга са включени много тестове, експерименти, упражнения и демонстрации. Ето ви и първия от тях. Разгледайте набързо тези мастилени петна.

На какво ви прилича това изображение?

Благодаря. Както ще установим по-късно, мислите, които току-що ви сподохиха, разкриват до голяма степен какви хора сте.

Въведение

В което най-напред ще научим какво става, когато подложим на тест едно куче, набедено за екстрасенс, а след това ще започнем нашето пътешествие в един свят, където вероятно всичко ще ви се стори възможно, но нищо не е точно такова, каквото изглежда

Докато се взирах в очите на Джейти, през главата ми пробягнаха следните мисли: дали това малко сладко териерче наистина е екстрасенс? А ако не е, как бе успяло да се появи на първа страница в медиите по цял свят? И ако наистина можеше да предсказва бъдещето, знаеше ли вече дали експериментът ни ще успее? Тъкмо в този момент Джейти се изкашля, наведе се напред и повърна върху обувките ми.

Първите ми сериозни занимания с Джейти започнаха преди около десетина години. Едва бях прехвърлил тридесетте и провеждах експерименти, за да установя дали това куче, за което се предполагаше, че е екстрасенс, наистина може да предсказва кога стопанката му ще се прибере вкъщи. Дотогава вече бях прекарал десет години в изследвания на най-различни феномени, за които се твърдеше, че са свръхестествени, бях будувал по цели нощи в сгради, за които се носеха слухове, че били обитавани от духове, бях подлагал на тестове екстрасенси, медиуми и хора с други паранормални способности и извършвах лабораторни експерименти по телепатия.

Това мое увлечение по невъзможното започна още когато бях осемгодишен и за първи път видях с очите си истински фокус. Дядо ми ме накара да напиша инициалите си на една монета, после монетата изчезна, след което той ми показа как тя по чудодееен начин се е преместила в една запечатана кутия. След няколко седмици той ми разясни тайната на предполагаемото вълшебство и аз останах омагьосан. През следващите няколко години жадно изчитах всичко за тайнственото изкуство на магията и илюзията. Ровех се из антикварните книжарници, търсейки наръчници по фокусничество и магически трикове, започнах да посещавам и местния клуб на илюзионистите, а понякога демонстрирах усвоените трикове пред семейството и приятелите си. Още преди да навляза в пубертета, вече имах зад гърба си няколкокостотин представления и бях станал най-младият член на престижния „Маджик Съркъл“.

За да могат успешно да заблудят аудиторията си, илюзионистите трябва добре да разбират мислите и поведението на своята публика. По-точно, те трябва да знаят как да ви подтикнат към изкривено възприемане на реалността, която е току под носа ви, да не ви позволят да започнете да обмисляте как точно става съответния номер и да ви накарат да забравите определена част от онова, което сте видели със собствените си очи. След като бях будалкал хората по два пъти седмично в продължение на няколко години, този аспект от човешкото поведение започна истински да ме интригува, така че в крайна сметка реших да се запиша да следвам психология в Юнивърсити Колидж Лондон.

Като повечето илюзионисти, дълбоко в себе си бях скептично настроен към съществуването на свръхестествените феномени и ги бях складирал в едно чекмедже от съзнанието си, на което пишеше „не-истина, но приятна тема за разговор по купони“. И тогава, тъкмо когато първата година от следването ми по психология вече приключваше, едно ненадейно събитие промени всичко. Един ден пуснах наслуки телевизора в студентската си квартира и хванах края на едно научно предаване за свръхестественото. На екрана се появи млада психоложка на име Сю Блекмор, която

сподели, че и тя изпитвала непреодолим интерес към странните потропвания нощем. После каза нещо, което оказва огромно влияние върху цялата ми по-нататъшна кариера. Тя заяви, че вместо да се опитваме да обясним дали подобни явления са истински или не, според нея много по-стойностно било да се опитаме да изследваме защо хората се натъкват на такива странни преживявания. Защо понякога майките смятат, че имат телепатична връзка с децата си? Защо някои вярват, че са видели призраци? Защо други са толкова убедени, че съдбата им е предначертана от звездите? Изведнъж сякаш ми просветна. До този момент не бях се замислял сериозно да провеждам каквито и да било изследвания върху паранормалните явления. В крайна сметка, защо ми трябваше да си губя времето в търсене на някаква предполагаема реалност на неща, които вероятно изобщо не съществуват? Но думите на Сю ме накараха да осъзная, че подобни занимания биха си стрували, ако съумея да отместя поглед от съществуването на самите феномени и вместо това се съсредоточа върху дълбините на онази завладяваща психология, която се крие зад човешките вярвания и преживявания.

Като надникнах по-надълбоко в темата, установих, че Сю не е единствената изследователка с подобен подход към паранормалното. Всъщност, като се поразрових в историята, установих, че се намират неколцина учени, посветили живота си на това да установят по какъв начин тези предполагаемо паранормални феномени отразяват нашето поведение и какво издават те за човешките убеждения и мозък. Осмелявайки се да минат за пълни чудаци, тези първопроходници бяха провели едни от най-странните изследвания, които можеха да хрумнат на някого – измежду тях: махането на главата на един световноизвестен четец на мисли, проникването в няколко култови общества, опити за претегляне душите на умиращи и тестове с говореща мангуста. И точно както мистериозният Вълшебник от Оз накрая се оказа човек, който стои зад завесата, натиска копчета и бута лостове, така и техните трудове бяха донесли редица изненадващи и значими открития, свързани с психологията на нашето всекидневие и на човешката душа.

Моите изследвания с набедения за екстрасенс териер Джейти са много добър пример за този подход.

Преди да стане преуспяващия гуру по самопомощ, който е днес, Пол Маккена водеше една телевизионна поредица за паранормалните явления. Като представител от сферата на науката аз бях постоянен участник в шоуто, където давах мнението си за редица забележителни представления, експерименти и събития. Имаше какви ли не случаи. Веднъж се появи някакъв човек, който уж пускаше искри от върха на пръстите си, друг път пък Пол прикани милиони зрители да се опитат да повлияят с психическата си енергия върху тегленето на националната лотария, като съсредоточат мислите си върху седем конкретни числа по време на тегленето (три от тях наистина се паднаха).

Едно от предаванията включваше и изключително интересното филмче за териера Джейти. Според това филмче Джейти имаше странната способност да предсказва кога стопанката му Пам ще се прибере вкъщи. Пам живееше с родителите си и те бяха забелязали, че могат безусловно да разчитат на Джейти да им сигнализира завръщането на дъщеря им у дома, тъй като с нейното приближаване той винаги отиваше и сядаше до прозореца. Един национален вестник бе публикувал статия за невероятните способности на Джейти, а една австрийска телевизионна компания бе провела първоначалните си експерименти с него. В предаването на Пол Маккена бе показан и самият тест. Той се състоеше в това: единият телевизионен екип следваше Пам по петите, докато тя се разхождаше в центъра на малкото си градче, а другият екип непрекъснато снимаше Джейти в дома на родителите ѝ. Когато Пам реши, че вече е време да се прибира, Джейти отиде до прозореца и остана там, докато се появи стопанката му. Двата с Пам участвахме в шоуто и обсъждахме филма, присъстваше и Джейти. Аз заявих, че всичко това страхотно ме интригува и тогава Пам любезно ме покани да проведа по-официално изследване с нейното куче, което всички смятаха за екстрасенс.

Ето как след няколко месеца двамата с моя асистент изследовател Матю Смит се озовахме на път за градчето Рамсботъм

в Северозападна Англия, където щяхме да експериментираме с Джейти. Срегнахме се и първоначално всичко потръгна прекрасно. Пам се държеше много дружелюбно, Джейти напълно се понарави и на двама ни с Матю, а – изглежда – и ние му харесахме.

По време на теста Матю и Пам отидоха с колата до един бар на около 8 мили от къщата и, когато стигнаха, решиха да изберат времето за прибиране на случаен принцип – падна се 9 часа вечерта. Междувременно аз снимах любимия прозорец на Джейти, за да разполагаме с непрекъснат запис на поведението му край него. Когато Пам и Мат се прибраха от бара, превъртахме филма и с интерес започнахме да наблюдаваме поведението на Джейти. Интересна работа, терриерът наистина се озова на прозореца в установеното време. Дотук – добре. Но когато изгледахме и останалата част от филма, мистериозните умения на Джейти започнаха да се разбулват. Оказа се, че той е голям фен на прозореца, тъй като докато траеше експеримента, го бе посетил 13 пъти. При втория ни опит на следващия ден Джейти отиде до любимия си прозорец 12 пъти. Времето, което прекарваше до прозореца, сякаш не би могло да се определи като някакъв недвусмислен сигнал, в което се опитваше да ни убеди клипът на австрийската телевизия. Пам поясни, че лятото може би не е най-подходящият момент за провеждането на подобен експеримент, понеже по това време имаше доста разсейващи неща – например местната кучка, която точно в онзи момент се беше разгонила или продавача на риба, който обикаляше наоколо.

През декември отново посетихме Рамсботъм и проведохме още два експеримента. По време на първия сеанс Джейти отиде до прозореца четири пъти, като единият от тях се случи около десетина минути преди Матю и Пат да се отправят за вкъщи. Е, близо до истината, но не съвсем убедително. При последния ни опит Джейти отиде до прозореца осем пъти. Единият от тях се падна точно когато Матю и Пам бяха тръгнали за вкъщи, но пък тогава Джейти бе останал там само за няколко секунди, преди да се втурне в градината и да повърне върху обувките ми.

Общо взето, нямаше неоспорими доказателства, че кучето е ясновидец.¹ Но дали животните наистина притежават някакви психически дарби, или не, нямаше особено значение; по-интересен бе въпросът защо хората стигаха дотам да вярват, че имат духовна връзка с домашните си любимци? Отговорът до голяма степен разкрива един от фундаменталните начини, по които възприемаме света.

Запис на теста с Джейти можете да видите на www.richardwiseman.com/paranormality/Jaytee.html

През 1967 г. семейството психолози Лорън и Джийн Чапман от Университета в Уисконсин провеждат един експеримент, който вече се е превърнал в класически.² Проучването е психиатрично обследване, което било доста популярно през 60-те години на миналия век: тестът „Нарисувай човек“. Според лекарите по онова време той дава възможност да се идентифицират всевъзможни психически проблеми от рода на параноя, потисната сексуалност и депресия, изхождайки от личната рисунка на съответния човек. Семейство Чапман обаче се съмнявали дали този тест ще издържи една по-критична проверка. В крайна сметка много от твърденията, които се свързвали с определени психически състояния – като например това, че параноиците рисуват хора с големи очи, – изненадващо съвпадали със стереотипите и предразсъдъците на обществото. Затова семейство Чапман започнали да се питат дали тези установени модели не са всъщност само в представите на лекарите. За да тестват тази идея, те раздали на група студенти доброволци няколко рисунки, направени от пациенти с психиа-

трични проблеми редом с кратко описание на симптомите им, например „Той е мнителен“, „Той се съмнява в мъжествеността си“, „Той се тревожи, че е импотентен“. След като прегледали рисунките заедно със съответното описание на симптомите, доброволците били запитани дали могат да установят някакъв повтарящ се модел в предоставените данни. Любопитно е, че доброволците установили същите онези модели, които професионалистите вече използвали години наред. Например те смятали, че параноиците рисуват хора с нехарактерни очи, а онези, които имали проблеми с мъжествеността, рисували хора с широки рамене, импотентността пък се свързвала с рисунките с малки сексуални органи.

Но имало една малка подробност. Семейство Чапман били комплектовали рисунките с описанието на симптомите на случаен принцип, така че в данните не съществувал никакъв реален модел. Доброволците установили нещо, което изобщо не съществувало! Изследването на Чапман напълно подронило авторитета на теста „Нарисувай човек“, а което е още по-важно – правило и едно значително откритие за човешката душевност. Нашите убеждения не просто стоят пасивно вътре в мозъците ни в очакване да бъдат потвърдени или отхвърлени от постъпващата информация. Не, те всъщност изпълняват ключова роля във формирането на възприятието ни за света. Това се оказва особено вярно в случаите, когато сме изправени пред съвпадения. Ние отделяме невероятно голямо внимание на съвпаденията, особено тогава, когато те подкрепят нашите убеждения. В експеримента на Чапман доброволците вече живеели с убеждението, че параноиците рисуват хора с големи очи, затова забелязвали само онези случаи, при които на съответната рисунка наистина имало големи очи и пренебрегвали рисунките от параноици, на които имало напълно нормални очи.

Същият принцип важи и за паранормалните явления. На всички ни е приятно да вярваме, че притежаваме някакъв скрит свръхестествен потенциал, затова изпитваме невероятно вълнение всеки път когато, тъкмо докато си мислим за някой приятел, телефонът ни ненадейно звънне и чуем гласа му в слушалката. В

подобни случаи обаче забравяме всички онези моменти, в които сме си мислили за въпросния приятел и телефонът ни ненадейно е звънвал, но се е оказвал просто поредният агент за продажба на алуминиева дограма. Или всички останали случаи, в които изобщо не сте си мислили за този приятел, а той най-неочаквано ви се е обаждал. По подобен начин ако сънуваме нещо, което до известна степен отразява събитията на следващия ден, ние веднага бързаем да се провъзгласим за ясновидци, но докато го правим, пренебрегваме всички останали случаи, когато сънищата ни изобщо не са се сбъждали. Същото е и с вълшебните животни. Ако вярваме, че стопаните имат някаква психическа връзка с домашните си любимци, ние обръщаме внимание на това кога животното „е успяло“ да предскаже завръщането на стопанина си у дома и забравяме всички останали случаи, в които то е направило някакво предсказание, което се е оказало погрешно, или пък когато изобщо не е успяло да предвиди завръщането.

Вероятно още по-важно е, че същият този механизъм ни подвежда и по отношение на здравето. В средата на 90-те години на ХХ в. учените Доналд Ределмайър и Амос Тверски решили да изследват възможната взаимовръзка между артритната болка и метеорологичните условия.³ В продължение на хилядолетия хората живеят с убеждението, че артритът им се обостря при определени промени в температурата, атмосферното налягане и влажността. За да установят дали това наистина е така, Ределмайър и Тверски накарали група хора, страдащи от ревматизъм, да оценяват нивото си на болка два пъти месечно и да записват резултатите в продължение на повече от година. След това изследователският екип се сдобил с подробна информация за местната температура, атмосферното налягане и влажността за същия период от време. Всички пациенти били напълно убедени във връзката между тяхната болка и метеорологичните условия. Данните обаче показали, че състоянието им нямало абсолютно никаква връзка с времето. И при този случай хората се съсредоточавали върху онези моменти, при които силната им болка се свързвала със странните промени във времето, но забравяли за всички останали моменти,

когато случаят изобщо не бил такъв, и ето как достигали до погрешното заключение, че двете неща са свързани.

По подобен начин можем да чуем и за човек, който се е изцелил по чудодееен начин след молитва, забравяйки всички онези, които успяват да се излекуват без молитва или които се молят, но не се изцеляват, и така можем отново да достигнем до неправилното заключение, че молитвата действа. Може да сме чели и за хора, които се изцеляват от рак, като ядат много портокали, пренебрегвайки онези, които успяват да се излекуват, без да ядат портокали, както и останалите, които консумират портокали, но не се излекуват, и ето как в крайна сметка започваме да вярваме, че портокалите помагат в лечението против рака.

Този ефект играе съществена роля дори и в поощряването на расизма, когато на хората се показват сцени, в които представители на етническите малцинства извършват актове на насилие. Същевременно всички останали хора от малцинствата, които чинно спазват законите, напълно се игнорират и нищо не се споменава за агресивните индивиди от немалцинствен произход. По този начин се стига до заключението, че представителите на малцинствата са много по-склонни да извършват престъпления.

Моето изследване с Джейти започна от невинното проучване върху куче с предполагаеми телепатични способности и стигна до разкриването на голяма част от фундаменталните начини на изопачено възприемане на света. Това е една прекрасна илюстрация на моя завладяващ интерес към науката за свръхестествено. Всяко пътуване те води към неизвестността, където изобщо нямаш представа с кого ще се срещнеш или какво ще откриеш.

На път сме да потеглим на експедиция в дебрите на тайнствения свят на свръхестествената наука, който до този момент все ни се изплъзваше. Ще се срещнем в поредица фантастични приказки с пъстра група герои, ще отидем зад кулисите заедно с професионалните илюзионисти, ще наблюдаваме харизматичните водачи на култови секти в действие и ще присъстваме на умопомрачителни сеанси. Всяко приключение ще ни разкрие уникални и изненадващи проникновения в тайнствената психология, която

време под повърхността на нашето всекидневие – в това число например как сме еволюирали, за да изпитваме страх от странните звуци през нощта, как несъзнателното у нас е много по-силно, отколкото сме си представяли до този момент, и как съзнанието ни може да бъде контролирано от други хора. Това пътешествие е нещо много повече от пасивна екскурзия с разглеждане на забележителности. По пътя ние ще ви подтикнем да запретнете ръкави и да вземете активно участие в няколко експеримента. Всеки от тези тестове предоставя възможност за изследване на по-мистериозната страна на вашата психика, насърчава ви например да измерите силата на интуицията си, да прецените доколко се поддавате на внушение и да откриете дали сте лъжец по рождение.

Времето за тръгване приближава. Пригответе се да се впуснете в един свят, където всичко изглежда възможно и все пак нищо не е точно такова, каквото ви се струва. Свят, в който реалността наистина е по-странна от измислицата. Свят, който през последните двадесет години с удоволствие мога да нарека свой дом.

Сега побързайте, задава се буря, а ние с вас се отправяме на пътешествие в една приказна страна, далеч по-прекрасна от страната на Вълшебника от Оз...

Предсказване на бъдещето

Първа глава, в която ще се срещнем с мистериозния Г-н Д., ще посетим несъществуващия град Лейк Уобегон, ще разберем как можем да убедим напълно непознати хора, че знаем всичко за тях и ще открием кои сме в действителност

По причини, които скоро ще станат очевидни, не би било справедливо да издадем истинското име на г-н Д. Роден в Северна Англия през 1934 г., този забележителен човек прекарва по-голямата част от живота си, работейки като професионален ясновидец и поради точните си предсказания успява да се сдобие със значителна репутация. Когато работех в Университета в Единбург, г-н Д. се свърза с мен и ме попита дали проявявам интерес да наблюдавам сеансите му по предсказване на бъдещето. Аз веднага приех любезната му покана и го поканих в университета, за да мога да го заснема, докато работи. След няколко седмици двамата се срещнахме във фойето на факултета по психология. Аз го поканих в лабораторията си и обясних, че съм намерил неколцина доброволци, които с нетърпение очакваха да им гледа. Г-н Д. спокойно подреди нещата си върху масата, извади картите „Таро“ и кристалната си топка и зачака първото си опитно зайче. След няколко минути вратата се отвори и в стаята влезе една четиридесет и три годишна барманка на име Лиса. Аз натиснах копчето за запис на видеокамерата и се оттеглих зад огледалото, откъдето можех да ги наблюдавам.

Преди да започне сеанса, г-н Д. не знаеше абсолютно нищо за Лиса. Най-напред той я накара да му покаже дланта на дясната си ръка. След като внимателно изследва ръката ѝ с лупата си с рогова дръжка, г-н Д. започна да описва нейната самоличност. Само след секунди Лиса вече кимаше и се усмихваше. След това той я помоли да размеси тестето с карти „Таро“ и да ги сложи в средата на масата. Г-н Д. заобръща една след друга картите, като казваше по нещо за всяка от тях. Само за няколко минути той успя да каже на Лиса, че има брат и описва кариерата му в значителни подробности. След още малко ѝ съобщи, че тя наскоро е прекъснала дългогодишна връзка.

Сеансът на Лиса отне около десетина минути. Когато излезе от лабораторията, аз я разпитах какво смята за г-н Д. Лиса отвърна, че той дълбоко я е впечатлил и започна да обяснява колко точно е описал самоличността ѝ, проблемите в последната ѝ връзка и кариерата на брат ѝ. Когато помолих Лиса да оцени точността на предсказанията на г-н Д., тя му даде отлична оценка.

До обяд още няколко от доброволците си тръгнаха с убеждението, че г-н Д. притежава свръхестествени способности. След обяд г-н Д. изглежда записите на своите сеанси и доразясни някои неща за своя талант. Това бе завладяващо преживяване, което буквално ми отвори очите. В рамките само на няколко часа г-н Д. ми предостави рядката възможност да надникна в света на професионалния ясновидец, освен това ми разкри и как почти всеки може да развие такива свръхестествени способности. В края на деня г-н Д. прибра картите си „Таро“ и се сбогувахме. За съжаление, вече така и не го видях, тъй като няколко години по-късно той получи инфаркт и почина. Но онзи ден, който прекарах с него, се е запечатал в съзнанието ми завинаги и по-нататък в тази глава ние отново ще се върнем към тайната на неговата привидно магическа дарба за прозрение.

Всяка година милиони хора посещават сеансите на ясновидци и си тръгват оттам напълно убедени, че тези индивиди притежават способността да надникнат дълбоко в душата им. Дали се заблуждават, ставайки жертва на изтънчени фалшификации, или

наистина се случва нещо свръхестествено? За да разберат как стоят нещата, неколцина изследователи са се опитали да разгледат по-отблизо така наречените паранормални способности на ясно-видци и гадатели, а един от най-забележителните изследователи в това отношение е илюзионистът и архискептик Джеймс Ранди.

Лабораторен запис на работата на г-н Д.
<http://www.richardwiseman.com/paranormality/MrD.html>

Спиритически сеанс в сряда следобед

Рандал Джеймс Хамилтън Зуинг е роден в Торонто през 1928 г.⁴ Когато бил на 12 години, той случайно присъствал на едно утринно представление на известния американски илюзионист Хари Блекмор-старши. Преживяването буквално го омагьосало и Зуинг започнал да трупа колкото се може повече познания за тайнствения свят на илюзията, като в крайна сметка започнал да дава и редовни представления.

Както много други илюзионисти, Зуинг се отнасял малко скептично към паранормалните явления. Веднъж, когато бил на 15 години, отишъл до местната църква на спиритуалистите и останал силно отблъснат от видяното. Карали хората от енорията да носят в църквата запечатани пликове с въпроси към починалите си близки. След това свещениците тайно прочитали въпросите и фалшифицирали отговор от името на „починалия“. Зуинг се опитал да разгласи измамата, но с това само ядосал свещениците и в крайна сметка се озовал в полицейския участък.

След този случай той най-невъзмутимо си пуска брада, законно променя името си на Джеймс Ранди – Удивителния и така слага началото на своята дълга и пъстра кариера на професионален илюзионист и експерт по измъкване от вериги. През всичките тези години Ранди многократно успява да попадне на първите страници на вестниците с невероятните си проекти, измежду които престоят му в метален ковчег в продължение на 104 минути (с което успява да счупи рекорда на Худини с малко повече от 10 минути), 22-те му участия в предаването на Джони Карсън „Шоуто тази вечер“, появата му в един епизод на „Щастливи дни“, освобождаването му от усмирителна риза, докато виси с главата надолу над Ниагарския водопад, както и привидното обезглавяване на рок-легендата Алис Купър вечер след вечер.

Редом с кариерата си на илюзионист Ранди продължава своя кръстоносен поход срещу шарлатаните, спекулиращи с паранормални способности. Неговите разследвания набират такава сила и известност, че през 1996 г. той създава Образователната фондация „Джеймс Ранди“. Уебсайтът му се рекламира като „образователен ресурс по въпросите за паранормалното, псевдонаучното и свръхестественото“ и отправя дръзко предизвикателство към медиумите самозванци или към онези, които притежават паранормални способности. Предизвикателство на стойност един милион долара, за да бъдем по-точни.

В края на 60-те години на ХХ в., при участието си в едно радиопредаване Ранди разяснява защо е убеден, че хората, които твърдят, че имат паранормални способности, или се самозаблуждават, или мамят другите. Един от участниците в предаването, парапсихолог, му предлага да подкрепи думите си на практика, като предложи парична награда в брой на всеки, който може да докаже, че притежава истински способности на медиум. Ранди приема предизвикателството и залага 1000 долара. С течение на времето предложението на Ранди нараства до 100 000 долара, а в края на 90-те години един заможен поддръжник на неговата фондация увеличава наградния фонд на един милион долара, които се предлагат на всеки, който може убедително да демонстрира съществуването на паранормални способности пред екип от независими членове (до този момент никой не е успял). Но в продължение на повече от десетилетие съблазнителната възможност да се превърнеш в милионер привлича постоянен поток от кандидати, в това число медиуми, които твърдят, че могат да познаят реда на картите в случайно размесено тесте, търсачи на подземни реки, които заявяват, че могат да открият вода под земята с помощта на извита закачалка или раздвоена пръчка, дори жена, която се опитва чрез силата на мисълта си да накара напълно непознати да уринират. Е, и този опит се проваля...

През 2008 г. медиумът Патриша Път се кандидатира за наградата на Ранди от един милион долара. Път бе убедена, че може да извлече информация за живите, като разговаря с душите на тех-

ните починали приятели и роднини. Ранди помоли мен и Крис Френч – професор по психология в колежа „Голдсмит“ в Лондон, да проверим способностите на Път.⁵

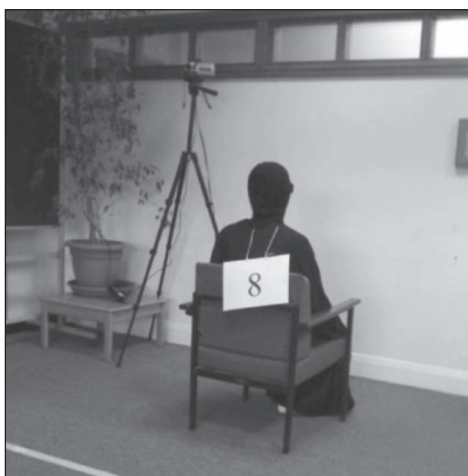
Госпожа Път живее в Есекс. Тя е медиум с опит и дълги години е гледала както на отделни индивиди, така и на групи от хора. Според нейния уебсайт по-голямата част от работата ѝ се извършва с незаменимата помощ на нейния Египетски водач – дух на име Анкхара, когото тя срещнала, докато участвала в сесия по регресивна хипнотерапия. Също така в уебсайта си Път описва множество случаи, при които, по нейните думи, е предоставяла неоспорими доказателства за света на духовете, и изброява няколко телевизионни и радиопрограми, които са ползвали нейните услуги.

След доста дискусии Път, Френч и аз се споразумяхме за подробностите по провеждането на теста. Той щеше да се проведе в рамките на един ден и да включва десет доброволци. Път не познаваше никого от тези хора предварително, но щеше да се опита да влезе в контакт с някой от починалите приятели или роднини на всеки от доброволците, а след това щеше да използва своя духоводач, за да даде информация за самоличността и живота на всеки един от тях.

Настъпи големият ден. На всеки от доброволците бе казано да пристигне в лабораторията на Френч по различно време в рамките на деня. За да се даде минимална възможност на Път да извлече каквато и да било информация от доброволците от начина, по който са облечени, или от това как изглеждат, Френч ги бе накарал да свалят всякакви бижута и часовници и да се облекат в дълга до земята черна роба, като сложат на главата си шапка с процеци само за очите и устата.

Когато всеки от доброволците влезеше в стаята, го молеха да седне на един стол с лице към стената. След това влизаше и Път, сядаше зад едно бюро в отсрещния край на стаята и се опитваше да установи контакт със света на духовете. След като решише, че вече има пряка връзка с мъртвите, Път избираше някой дух, който познава съответната личност, и после тихо записваше инфор-

мацията за този доброволец. Моята роля в теста бе да въвеждам и извеждам Път от стаята, в която се провеждаше теста в точно уреченото време, да стоя до нея, докато се опитваше да установи контакт с духовете и, в общи линии, просто да ѝ правя компания през деня. През повечето време между сеансите с Път просто си бърбяхме. В един момент я попитах какви са недостатъците на това да работиш като професионален медиум. Без ни най-малка ирония тя поясни колко я дразнело това, че хората често си уговаряли час при нея, а после не се появявали.

Доброволец взема участие в теста на Патришия Път

След като Път завърши всичките десет сеанса, доброволците бяха поканени да се върнат в стаята на теста. Дадохме на всеки от тях списък с всички гадания, които Път бе направила този ден, и ги помолихме да ги разгледат и да посочат това, за което смятат, че се отнася до тях. Ако Път наистина владееше такива сили, каквито твърдеше, щеше да е доста лесно за доброволците. Например нека си представим, че един от тях бе чужденец, дошъл в страната, след като е прекарал значително време в пътуване из Франция, и наскоро се бе оженил за актриса. Ако Път наистина можеше да контактува директно със света на духовете,

то тя би трябвало да спомене, че човекът е прекарал детството си сред зеленина, из въздуха се е носел аромат на сирене, или пък да спомене фразата „Скъпа, какъв успех!“ Щом човекът забележеше подобни коментари, той веднага би разбрал, че гаданието се отнася за него, и не би имало проблем да го разпознае от общия куп. За да може Път да издържи този тест, трябваше петима или повече от доброволците да идентифицират правилно гаданията за себе си.

Всеки от участниците внимателно проучи гаданията на Път и посочи онова, което смяташе за най-точно за себе си. След това всички се събрахме в офиса на Френч, за да видим какви са резултатите на Път. Доброволец №1 бе избрал за себе си гаданията, предназначени за доброволец №7. Гаданията, избрани от доброволец №2, бяха направени от Път, когато пред нея всъщност седеше доброволец №6. И така нататък – все в този дух. Всъщност нито един от участниците не бе идентифицирал правилно своите гадания. Път бе направо потресена от резултатите, но се зарече да се върне отново с ново и още по-добро потвърждение.⁶

Интервю с проф. Крис Френч
www.richardwiseman.com/paranormality/ChrisFrench.html

Може да кажете, че Път се е провалила, понеже се е съгласила да работи при изкуствено създадени условия. В крайна сметка, освен ако не получи предложение да гадае на събиране на двойници на Батман, надали някой друг ще я помоли да гледа на хора, облечени в черни мантии с качулки на главите, които на всичкото отгоре са ѝ обърнали гръб. Проблемът обаче е, че и други екс-

перименти, проведени в по-естествени условия, водят до същите резултати.

В началото на 80-те години на ХХ в. психолозите Хендрик Бьоренкамп и Сибо Шоутен от Университета в Утрехт прекарват пет години в изследвания на предполагаемите паранормални способности на 12 от най-уважаваните холандски ясновидци.⁷

Изследователите посещавали всеки от тях в дома му по няколко пъти годишно („Той очакваше ли ви?“), показвали му снимка на напълно непознат за него човек и го молели да даде информация за него. Те провели абсолютно същата процедура с група произволно избрани хора, които не се смятали за медиуми. След като записали и анализирали над 10 000 твърдения, изследователите стигнали до заключението, че предполагаемите паранормални способности на ясновидците по нищо не превъзхождат случайните догадки, направени от контролната група на не-ясновидците, и че нито една от групите не успяла да покаже впечатляващи резултати на съвпадение.

Подобни изследвания на провал са не изключение, а по-скоро норма.⁸

Повече от век множество изследователи продължават да подлагат на проверка твърденията на медиуми и гледачки и неизменно установяват тяхната несъстоятелност. Всъщност след преглед на тази изключителна по своя обем работа Сибо Шоутен стига до заключението, че представянето на ясновидците не е нищо повече от случайност. Е, що се отнася до медиуми и гадатели, по всяка вероятност наградата от един милион долара, която Ранди предлага, все още е в безопасност.

Изключително загадъчно е тогава защо проучванията показват, че около един от всеки шест души вярва, че предсказанията, които е получил от някой така наречен ясновидец, са напълно точни.⁹

За да разрешим мистерията, е необходимо да усвоим тайните на ясновидците със свръхестествени способности. Има няколко начина, по които можем да го направим. Можете например да минете няколкоседмичен курс за развиване на способностите за

отваряне на вътрешното ви око. Или да се запишете на едномесечен курс в някой колеж за диплома на медиум и да се опитате да се настроите на вълните на мъртвите. Като алтернативен вариант можете да си спестите доста време и усилия, като просто зарежете всичко това. Било то волно или неволно, повечето медиуми и ясновидци използват невероятен набор от психологически техники, за да създадат впечатлението, че могат да надникнат в миналото, настоящето и бъдещето. Тези техники се наричат „студено четене“ и тяхното разкриване предоставя значително проникновение във фундаменталната природа на нашите всекидневни взаимоотношения. За да разберем нещо повече за тях ще ни се наложи да прекараме известно време с добре познатия ни приятел.